

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

รูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

A Model of Community Books House for Promoting Reading Habit of People in Chiangmai Province

สหัชชา เหมยบัว (Sahascha Moeibua)¹ สุมาลี สังข์ศรี (Sumalee Sungsi)² สารีพันธ์ ศุภวรรณ (Sareepan Supawan)³

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการอ่านและความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) เสนอรูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 420 คนได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนจำนวน 15 คน บุคลากร กศน.จำนวน 24 คนเลือกแบบเจาะจง 2) ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คนเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถาม 2) แนวทางการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประชาชนมีความสนใจอ่านหนังสือในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบได้แก่ ห้องสมุดอยู่ไกลชุมชน หนังสือมีราคาแพง ประชาชนต้องการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนพบว่า ควรมี การวางแผนการดำเนินงาน ผู้รับผิดชอบ มีกิจกรรมและสื่อหลากหลาย ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดทำบ้านหนังสือชุมชน 3) รูปแบบบ้านหนังสือชุมชนมีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ ด้านการนิเทศติดตามและประเมินผล ด้านที่ตั้งและบริการ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย

คำสำคัญ รูปแบบ บ้านหนังสือชุมชน การส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ประชาชน จังหวัดเชียงใหม่

¹ นักศึกษาหลักสูตร ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sahaschamoeibua@gmail.com

² ศาสตราจารย์ ดร. เกียรติคุณ ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช Sumalee.Sungsri@gmail.com

³ ศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sareepan.sup@gmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

Abstract

This research aimed to 1) examine the people in Chiang Mai province's reading states and problems, and the need for reading habit promotion by community book houses; 2) investigate guidelines for developing the community book houses for encouraging reading habits among the people in Chiang Mai province and; 3) propose a model of the community book houses for promoting reading habits among people in Chiang Mai province. The samples consisted of 1) 420 people living in Chiang Mai province selected by using a simple random sampling, 15 owners of the community book house, 24 personnel of the Office of the Non-Formal and Informal Education selected by using a purposive sampling; 2) 10 senior experts selected by using a purposive sampling. The research tools were questionnaires and guidelines for focus group discussion. Statistics employed for analyzing data were frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The research results revealed as followed. 1) The people had moderate interest in reading. The libraries located far away from the community and costly books. The need to promote reading habits was found at a high level. 2) The guidelines to develop the community book houses, the implementation plans should be conducted. In addition, persons in charge should be assigned activities and variety media and encouraging community to participation. 3) The community book houses model proposed 5 components: administration; activities and media; supervision; monitoring and evaluation; locations and services; and the participation of communities and networks.

Keywords: Model, Community book houses, Reading habit promotion, People, Chiang Mai province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

บทนำ

กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์มีวิธีการหลากหลายในการทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งต่างๆ รอบๆตัว เพื่อที่จะหาทางพัฒนาแล้วยกระดับวิถีชีวิตของตนให้ดีขึ้น ซึ่งในปัจจุบันนั้นข้อมูลข่าวสารต่างๆ มีให้เลือกศึกษาเรียนรู้อย่างมากมาย และหลากหลายทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบรวมถึงวิถีชีวิตทั่วไปที่นอกเหนือจากระบบการศึกษา เช่น จากสื่อต่างๆ ผ่านการสื่อสารทางไกลในหลากหลายรูปแบบ ทักษะสำคัญสำหรับการเรียนรู้คือการอ่าน เพราะทักษะการอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับบุคคลแม้จะมีจุดประสงค์ในการอ่านที่แตกต่างกัน การอ่านเป็นการหาความรู้ที่ง่ายและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างรวดเร็วสามารถจะนำเราไปสู่ความสำเร็จอย่างแท้จริง นิยักรักการอ่านเป็นการอ่านด้วยความเคยชินซึ่งอ่านอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัยที่ไม่ต้องได้รับแรงกระตุ้นใดๆ อ่านเป็นปกติจนกลายเป็นกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ส่วนพัฒนาการในด้านการอ่านนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านอย่างถูกต้อง ไม่ว่าครอบครัวจะมีฐานะร่ำรวยปานกลางหรือยากจนก็สามารถพัฒนานิสัยรักการอ่านขึ้นมาได้ เด็กยากจนมากมายมีนิสัยรักการอ่านจนสามารถแสวงหาหนังสือและสิ่งอื่นๆที่อยู่รอบตัวมาอ่านอย่างกระตือรือร้นได้ ในขณะที่เด็กจากครอบครัวที่มีฐานะร่ำรวยแม้ผู้ปกครองจะซื้อหาหนังสือมาให้มากมายเพียงใดก็อาจจะไม่สนใจหนังสือเท่าใดนักซึ่งกลุ่มครอบครัวลักษณะเช่นนี้มีอยู่น้อย นิยักรักการอ่านจึงเป็นนิสัยขั้นพื้นฐานข้อหนึ่ง ที่ควรได้รับการฝึกฝนและปลูกฝังให้มีในตัวมนุษย์ทุกคนจนเป็นวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในครอบครัว สังคม และ ประเทศชาติ ดังนั้นจึงมีการจัดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีหนังสืออยู่ใกล้ตัวประชาชน สนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านการอ่านตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่อง

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมอ่านของประชาชน ได้จัดให้มีการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านในทุกจังหวัดทั่วประเทศอย่างต่อเนื่อง หนึ่งในโครงการที่สำคัญคือ “บ้านหนังสือชุมชน” ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นแนวทางในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน หลังจากทิ้งประมาณบ้านหนังสืออัจฉริยะถูกยกเลิกไปก็ได้มีการพลิกพื้นที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่า ถ้ามีแหล่งการอ่านในชุมชนใกล้บ้านเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและป้องกันการลืมนหนังสือรวมถึงประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญและเห็นประโยชน์ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงได้สานต่อโครงการดังกล่าวโดยการปรับเปลี่ยนชื่อ “บ้านหนังสืออัจฉริยะ” เป็น “บ้านหนังสือชุมชน” เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้มีจิตอาสาดำเนินงานภายใต้ศักยภาพของตนที่มีอยู่ตามความสมัครใจโดยให้การส่งเสริมสนับสนุน ให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือตามที่ผู้มีจิตอาสาต้องการ ยกเว้นการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน ซึ่งจำนวนบ้านหนังสือชุมชนจากข้อมูลประจำปี 2562 มีทั้งหมด 19,374 แห่ง และเป็นบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ 552 แห่ง (สืบค้นจาก <http://cbh.nfe.go.th/book/> เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564.) สภาพทั่วไปของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ มีผู้ดูแลรับผิดชอบซึ่งอาจเป็นเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนเอง หรือ อาสาสมัคร กรณีที่เป็นสถานที่สาธารณะ มีครู กศน.ตำบลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ มีการบันทึกจำนวนผู้ใช้ในแต่ละวัน นอกจากนี้ยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆที่บ้านหนังสือชุมชน จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของบ้านหนังสือชุมชนในชุมชนของผู้วิจัยในจังหวัดเชียงใหม่โดยการพูดคุย สอบถาม สัมภาษณ์ เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนและผู้มาใช้บริการบ้านหนังสือชุมชน ในขณะที่ผู้วิจัยก็เป็นผู้ให้บริการบ้านหนังสือชุมชนคนหนึ่ง ในช่วงเวลา ระหว่าง ตุลาคม – ธันวาคม 2561 พบว่า ปัญหาที่สำรวจพบได้แก่ บ้านหนังสือชุมชนยังขาดการวางแผนดำเนินงานที่ชัดเจน ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การประชาสัมพันธ์น้อย และมีเครือข่ายที่มาช่วยสนับสนุนน้อย ทำให้บ้านหนังสือชุมชนยังไม่มีการบริหารจัดการที่เหมาะสม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางพัฒนารูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสนับสนุนนโยบายการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยคาดหวังว่าจะช่วยให้บ้านหนังสือชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่การส่งเสริมนิสัยการอ่านให้ประชาชนอย่างแท้จริง และใช้เป็นแนวทางสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบให้ประสบความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ของบ้านหนังสือชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ (และกรอบแนวคิด ถ้ามี)

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาในการอ่านและความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อเสนอรูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร ประกอบด้วย 1) ประชาชนทั่วไปอายุ 15-60 ปีที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 1,044,454 คน 2) เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ 552 คน 3) บุคลากร กศน. ซึ่งได้แก่ ผู้อำนวยการ กศน. อำเภอ ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 25 คน ครู กศน.ตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 205 คน และบรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 25 คน กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่าง ที่ 1 ได้แก่ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 420 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการแบ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็น 3 โซน คือ โซนเหนือ โซนกลาง และโซนใต้ จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่ายอำเภอ มาโซนละ 2 อำเภอ จะได้ 6 อำเภอ แล้วทำการสุ่มอย่างง่ายตำบล ใน 6 อำเภอนั้น อำเภอละ 1 ตำบล จะได้กลุ่มตัวอย่างเป็น 6 ตำบล สุ่มโดยใช้หลักการตารางสุ่มสำเร็จรูปของ ทาโร ยามาเน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช : 2554) ซึ่งขนาดของประชากรที่มากกว่า 100,000 คน ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ต้องมีขนาดของกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 400 คน ผู้วิจัยจึงสุ่มอย่างง่ายประชาชนมาตำบลละ 70 คน เท่าๆ กันทั้ง 6 ตำบล จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 420 คน 2) เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน จำนวน 15 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และ 3) บุคลากร กศน. จำนวน 24 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 10 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ 1 เป็นแบบสอบถาม มี 3 ฉบับ ได้แก่ ฉบับที่ 1 สำหรับประชาชนทั่วไป เนื้อหาที่สอบถามได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชน ตอนที่ 2 สภาพการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ตอนที่ 3 ปัญหาการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และตอนที่ 4 ความต้องการในการส่งเสริมการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน ฉบับที่ 2 สำหรับเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน เนื้อหาที่สอบถามได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน ตอนที่ 2 สภาพการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน ตอนที่ 3 ปัญหาของบ้านหนังสือชุมชน ตอนที่ 4 ความต้องการการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ฉบับที่ 3 สำหรับบุคลากร กศน. เนื้อหาที่สอบถามได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพการดำเนินงานของบ้านหนังสือชุมชนในอำเภอ/ตำบล ตอนที่ 3 ปัญหาของบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านแก่ประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ตอนที่ 4 แนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ 2 เป็น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

แนวทางการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลมีดังนี้ 1) ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เข้าพบผู้อำนวยการกศน.อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นพื้นที่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 อำเภอ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากครูกศน. ตำบล ช่วยในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไป และเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน โดยกำหนดเวลาในการจัดเก็บเป็นเวลา 1 เดือน 2) การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากร กศน. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากร กศน. โดยตรง ในการทำแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยติดตามรวบรวมตรวจนับจำนวนแบบสอบถามจากการเก็บข้อมูลผ่านหน่วยงาน กศน. อำเภอ เมื่อพบว่าจำนวนแบบสอบถามยังไม่ครบตามจำนวน ผู้วิจัยจึงทำการลงพื้นที่ด้วยตนเองและแจกแบบสอบถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้จำนวนครบถ้วนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกำหนดเวลาการจัดเก็บเพิ่มเติมให้ได้ภายในเวลา 1 เดือน การวิเคราะห์ข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ทำการวิเคราะห์โดยหา ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย สามารถนำเสนอได้ดังนี้

1 สภาพและปัญหาในการอ่านและความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.1 สภาพการอ่านและสภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชน

1.1.1 สภาพการอ่านของประชาชน พบว่า ประชาชนมีความสนใจในการอ่านหนังสือในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่อ่านหนังสือประเภทศาสนา ใช้เวลาอ่านวันละประมาณ 1 ชั่วโมง อ่านหนังสือทุกครั้งที่มีเวลาว่าง อ่านช่วงกลางคืน อ่านที่บ้าน และอ่านตามลำพัง ประชาชนส่วนใหญ่อ่านหนังสือที่เป็นเล่มกระดาษ

1.1.2 สภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ บ้านหนังสือชุมชนได้รับจัดตั้งและสนับสนุนงบประมาณโดย กศน. เป็นหลัก บางส่วนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนและชาวบ้านบริจาค บ้านหนังสือชุมชนมีคณะกรรมการและแผนการดำเนินงาน เหตุที่ประชาชนมีจิตอาสาเป็นเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนเนื่องจากอยากช่วยส่งเสริมนิสัยรักการอ่านเป็นส่วนใหญ่ และผู้ดูแลบ้านหนังสือชุมชนส่วนใหญ่เป็นเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนและเจ้าหน้าที่ กศน.

2) ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ กิจกรรมส่วนใหญ่ของบ้านหนังสือชุมชนเป็นกิจกรรมการประกวด การอ่าน การเล่านิทาน และการจัดสัปดาห์การอ่าน หนังสือส่วนใหญ่เป็นหนังสือศาสนา สื่อที่นอกเหนือจากหนังสือเล่มกระดาษเป็นสมาร์ตโฟน ผู้สนับสนุนหนังสือและสื่อ คือ กศน. อำเภอ การสนับสนุนที่ได้รับมากที่สุดคือหนังสือเป็นเล่ม รองลงมาเป็นโต๊ะ เก้าอี้ และชั้นวางเอกสาร มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบ้านหนังสือชุมชนผ่านการแจ้งในที่ประชุมหมู่บ้าน และแผ่นพับใบปลิว

3) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล กศน.อำเภอมีแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล บ้านหนังสือชุมชน แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการนิเทศเป็น ผู้นิเทศส่วนใหญ่ เป็นครู กศน. ผลการนิเทศที่ได้นำมาปรับปรุงสื่อ ปรับปรุงกิจกรรม และปรับปรุงการให้บริการของบ้านหนังสือชุมชน

4) ด้านที่ตั้งและบริการ สถานที่ตั้งบ้านหนังสือชุมชนส่วนใหญ่เป็นที่สาธารณะประจำหมู่บ้านและบ้านของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน มีที่จอดรถอยู่ในบริเวณบ้านของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน และที่สาธารณะในหมู่บ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ปริมาณของโต๊ะ เก้าอี้ที่นั่งอ่านหนังสือ มุมพักผ่อนหย่อนใจ ห้องน้ำ และปริมาณแสงสว่าง มีอย่างเพียงพอ เวลาเปิด-ปิด เป็นวันธรรมดา (จันทร์-ศุกร์) ทั้งวัน

5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย โดยส่วนใหญ่ประชาชน กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชน และหน่วยงานต่างๆ ไม่มีส่วนช่วยบ้านหนังสือชุมชน มีเพียงบางแห่งที่ประชาชนช่วยให้บริการยืมหนังสือ ช่วยดูแลความสะอาด และแนะนำเรื่องสื่อ สำหรับหน่วยงาน/องค์กรที่เป็นเครือข่ายบ้านหนังสือชุมชน คือ อบต. และ สาธารณสุข บางแห่งไม่มีเครือข่ายกับหน่วยงาน/องค์กรใดๆ ความช่วยเหลือที่เครือข่ายที่เป็นหน่วยงานองค์กรต่างๆ ได้ช่วยบ้านหนังสือชุมชนชุมชนเป็นการบริจาคหนังสือ วัสดุ อุปกรณ์ และ สื่อ แต่มีบ้านหนังสือชุมชนบางแห่งไม่มีความช่วยเหลือจากเครือข่าย หน่วยงาน/องค์กรใดๆ

1.2 ปัญหาในการอ่านของประชาชนและปัญหาการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน สรุปได้ดังนี้

1.2.1 ปัญหาในการอ่านของประชาชนทั่วไป ได้แก่ ห้องสมุดอยู่ไกลชุมชน หนังสือมีราคาแพง ไม่มีแรงจูงใจในการอ่าน และมีประชาชนไปใช้บริการบ้านหนังสือชุมชนจำนวนน้อย

1.2.2 ปัญหาการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน สรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ ปัญหาที่พบได้แก่ ไม่มีคณะทำงานในการดำเนินงาน ขาดผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยตรง และไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ ปัญหาที่พบได้แก่ กิจกรรมที่จัดไม่ดึงดูดความสนใจ ไม่มีความหลากหลาย ขาดการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ขาดวัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ขาดการสำรวจความต้องการของประชาชน กิจกรรมที่จัดเป็นภาพรวมไม่แยกกลุ่มเป้าหมาย ประเภทหนังสือและสื่อไม่หลากหลาย

3) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ปัญหาที่พบได้แก่ เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนไม่มีความรู้เรื่องวิธีการติดตามประเมินผล ส่วนใหญ่ไม่ได้นำผลการประเมินไปปรับปรุงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และบางแห่งบ้านหนังสือชุมชนไม่ได้รับการนิเทศ

4) ด้านที่ตั้งและบริการ ปัญหาที่พบได้แก่ บ้านหนังสือชุมชนบางแห่งโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือไม่เพียงพอ และบริเวณคับแคบ ไม่มีที่พักผ่อนหย่อนใจ และไม่มีที่จอดรถ

5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย ปัญหาที่พบได้แก่ ขาดหน่วยงานต่างๆ ที่มาสนับสนุน กรรมการชุมชนยังไม่ได้เข้ามาช่วยบ้านหนังสือชุมชน ไม่ได้มีการเชิญชวนให้กรรมการชุมชนมีส่วนร่วม และขาดการแสวงหาเครือข่ายที่หลากหลาย

1.3 ความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและการดำเนินงานโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชน

1.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชน พบว่า ประชาชนมีความต้องการอยู่ในระดับมาก ส่วนใหญ่ต้องการกิจกรรมการจัดสัปดาห์การอ่าน ต้องการหนังสือศาสนา รองลงมาเป็นหนังสือ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ประยุกต์ สื่อที่ต้องการนอกเหนือจากหนังสือเล่มกระดาษคือคอมพิวเตอร์ ต้องการให้บ้านหนังสือชุมชนมีห้องน้ำ พัดลม ต้องการให้บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนมาช่วยดูแลบ้านหนังสือชุมชน ต้องการช่วงเวลาเปิดบริการเป็นวันธรรมดา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

(จันทร์ - ศุกร์) ทั้งวัน ต้องการให้ผู้นำและคณะกรรมการชุมชนหาทุนสนับสนุนบ้านหนังสือชุมชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริการในบ้านหนังสือชุมชนและวางแผนจัดกิจกรรม

1.3.2 ความต้องการการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ จำแนกได้ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการ เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนส่วนใหญ่ต้องการความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนการดำเนินงาน และต้องการให้มีคณะทำงานบ้านหนังสือชุมชน

2) ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนต้องการได้รับการสนับสนุนหนังสือและสื่อที่หลากหลาย และต้องการวัสดุอุปกรณ์สิ่งอำนวยความสะดวก

3) ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนต้องการรับผลการนิเทศมาปรับปรุงการดำเนินงาน และต้องการความรู้เกี่ยวกับวิธีการนิเทศ ติดตามและประเมินผล

4) ด้านที่ตั้งและบริการ เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนต้องการให้บ้านหนังสือชุมชนมีมุมพักผ่อนหย่อนใจ มีพื้นที่ที่กว้างขวาง มีโต๊ะเก้าอี้สำหรับนั่งอ่านหนังสือเพียงพอ มีห้องน้ำบริการ และต้องการให้มีที่จอดรถ

5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนต้องการให้กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนและประชาชนเป็นคณะกรรมการวางแผนกิจกรรมและสนับสนุนสื่อ และต้องการให้หน่วยงานต่างๆ มาสนับสนุนบ้านหนังสือชุมชนในด้านต่างๆ

2. แนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่
แนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชน สามารถสรุปข้อเสนอแต่ละด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ บ้านหนังสือชุมชนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ควรมีการจัดทำแผนงานประจำปี ควรมีผู้ช่วยในการดำเนินงานบ้านหนังสือชุมชน และควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2.2 ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้แผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชน ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านและสื่อให้มีความหลากหลาย ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน

2.3 ด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล กศน. อำเภอ ควรมีการประสานงานกับบ้านหนังสือชุมชนเป็นระยะ ควรมีการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านแก่ผู้ดูแลบ้านหนังสือชุมชน ควรให้คำแนะนำในการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชน ควรมีแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลบ้านหนังสือชุมชนเป็นระยะๆ

2.4 ด้านที่ตั้งและบริการ บ้านหนังสือชุมชนควรมีโต๊ะเก้าอี้ ห้องน้ำที่เพียงพอ ควรอยู่ในบริเวณที่เดินทางไปมาสะดวก และสามารถเปิดบริการได้ทุกวัน

2.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย กศน. อำเภอ ควรมีการแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุน จากเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมให้กรรมการหมู่บ้าน/ชุมชนและประชาชนเป็นคณะกรรมการบ้านหนังสือชุมชนและวางแผนการดำเนินงานของบ้านหนังสือชุมชน

3. รูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

3.1 ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้ดูแลรับผิดชอบหลัก การให้ความรู้แก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน การสนับสนุนด้านงบประมาณ และใช้สื่อสังคม (Social Media) ในการประชาสัมพันธ์

3.2 ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่านต่างๆ การจัดหาสื่อและหนังสืออย่างหลากหลายให้แก่บ้านหนังสือชุมชน การสร้างแรงจูงใจให้ชัดเจนตอบสนองความต้องการของประชาชน และการความรู้เรื่องการจัดกิจกรรมแก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน

3.3 ด้านการนิเทศ ติดตามและประเมินผล ได้แก่ การวางแผนการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การให้ความรู้เรื่องการนิเทศแก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน การนำผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาใช้ และการดำเนินการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลบ้านหนังสือชุมชนเป็นระยะ

3.4 ด้านที่ตั้งและบริการ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกของ โต๊ะ เก้าอี้ ห้องน้ำ ที่จอดรถอย่างเพียงพอ การจัดบริเวณที่กว้างขวาง เดินทางไปมาได้สะดวกและปลอดภัย การพัฒนารูปแบบการตอบสนองการอ่านผ่านสื่อสังคม (Social Media) รองรับการอ่านในอนาคต และการกำหนดช่วงเวลาการเปิดบริการ

3.5 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุนบ้านหนังสือชุมชน การส่งเสริมให้กรรมการชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ ร่วมการวางแผน ร่วมการจัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์กิจกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาในการอ่านและความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.1 สภาพการอ่านและการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.1.1 สภาพการอ่านของประชาชนทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีความสนใจในการอ่านหนังสือในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่เป็นหนังสือประเภทศาสนา ใช้เวลาอ่านวันละประมาณ 1 ชั่วโมง อ่านหนังสือทุกครั้งที่มีเวลาว่าง อ่านช่วงกลางคืน อ่านที่บ้าน และอ่านตามลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญโชค พลตาหาร (2556) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องการส่งเสริมการอ่านหนังสือของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองเลย ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีระดับความสนใจอ่านหนังสืออยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือ ระดับปานกลาง ระยะเวลาในการอ่านหนังสือ เฉลี่ย 30 นาทีต่อวัน รองลงมา คือ 30 -59 นาทีต่อวัน และพบว่ายังมีความสอดคล้องกับสภาพการอ่านของกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ โรจนาศรีรัตน์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาอ่านหนังสือทุกครั้งที่มีเวลาว่าง และส่วนใหญ่อ่านที่บ้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

1.1.2 สภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จากความคิดเห็นของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน ระบุว่าบ้านหนังสือชุมชนได้รับมอบหมายและจัดตั้งจาก กศน. มีคณะกรรมการ มีผู้ดูแลบ้านได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กศน. อำเภอกันเป็นหลัก การสนับสนุนจากเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีน้อย ทั้งทางด้านงบประมาณ หนังสือ และสื่อ เป็นต้น ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สกิต ทองเหลา (2556) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินการที่เป็นเลิศของบ้านหนังสืออัจฉริยะของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า มีบุคลากรในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน แต่การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมน้อย

1.1.3 สภาพการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จากความคิดเห็นของบุคลากร กศน. ระบุว่าบ้านหนังสือชุมชนมีคณะกรรมการ มีแผนการทำงาน มีแผนการนิเทศ มีผู้ดูแลบ้านหนังสือชุมชน มี กศน. อำเภอกันเป็นผู้สนับสนุนหลักในด้านงบประมาณ โดยมี กศน. อำเภอกันเป็นผู้สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อ และหนังสือ การประชาสัมพันธ์บ้านหนังสือชุมชนจะผ่านการแจ้งในที่ประชุมหมู่บ้านเป็นหลัก ผู้นิเทศ ติดตาม และประเมินผลเป็นครู กศน. ตำบล แล้วนำผลการนิเทศไปปรับปรุงสื่อ ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุประณีต ยศกลาง (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ทุกพื้นที่สถานศึกษาในสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดสกลนครนั้น ในการดำเนินการมีความเหมาะสม บุคลากรที่จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีอย่างหลากหลายคุณวุฒิ หลากหลายทักษะความสามารถ และพร้อมที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดยห้องสมุดประชาชน และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านโดย กศน. ตำบล

1.2 ปัญหาในการอ่านและการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.2.1 ปัญหาในการอ่านของประชาชนทั่วไปในจังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ส่วนใหญ่ไม่มีแหล่งบริการหนังสือที่ใกล้เคียง อยู่ไกลห้องสมุด ไม่มีเวลาอ่าน และหนังสือราคาแพง ปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ โรจนศรีรัตน์ (2559) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักศึกษาการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรณีศึกษา: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการอ่านของกลุ่มตัวอย่างคือ สถานที่ไม่เอื้อต่อการอ่าน ไม่มีหนังสือที่ต้องการอ่าน ไม่มีเวลาอ่านหนังสือ ไม่มีสมาธิในการอ่าน กิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีน้อย ไม่หลากหลาย เป็นต้น

1.2.2 ปัญหาการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จากความคิดเห็นของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชน ได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุน และเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนขาดความรู้ในการจัดทำแผน ขาดการสำรวจความต้องการของประชาชนตามกลุ่มเป้าหมาย ไม่ได้นิเทศบ้านหนังสือชุมชน และไม่ได้นำผลการนิเทศไปใช้ในการปรับปรุงการส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน บางแห่งโต๊ะเก้าอี้ที่ไม่เพียงพอและมีบริเวณที่คับแคบ ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุรติ วิภักดิ์ (2559) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนตามแนวนโยบาย ประชาธิราชของสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาเรื่อง ขาดการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของกลุ่มเป้าหมาย ขาดความเข้าใจในวิธีการและรูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่ตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย มีปัญหาเรื่องวัสดุที่ใช้ในการจัดกิจกรรมชำรุดหรือเก่าเกินไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

เรื่องตำราหรือคู่มือที่ใช้ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การจัดสรรงบประมาณในการจัดซื้อวัสดุในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษา การส่งเสริมสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรม และปัญหาขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

1.2.3 ปัญหาการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่จากความคิดเห็นของบุคลากร กศน. ได้แก่ บ้านหนังสือชุมชนขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดการสำรวจความต้องการของประชาชนตามกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมและสื่อขาดความหลากหลายและความต่อเนื่อง กิจกรรมไม่ดึงดูดความสนใจ การประชาสัมพันธ์ไม่ทันสมัย ไม่ได้มีการเชิญชวนให้คณะกรรมการชุมชนมีส่วนร่วมทำให้ขาดการสนับสนุน ผลการวิจัยดังกล่าวพบว่าสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุประณีต ยศกลาง (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า งบประมาณที่ได้รับเพื่อดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม แม้จะมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้งานกิจกรรมมีความสอดคล้องกับความต้องการโดยแท้จริงซึ่งสามารถให้ผู้รับบริการเข้าร่วมกิจกรรมและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ แต่ต้องใช้งบประมาณค่อนข้างมาก ขาดความต่อเนื่องและใช้บุคลากรจำนวนมาก

1.3 ความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

1.3.1 ความต้องการในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ต้องการหนังสือประเภทศาสนา และเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ประยุกต์ ต้องการกิจกรรมการจัดสัปดาห์การอ่าน ต้องการให้มีการเปิดบริการบ้านหนังสือชุมชนในวันธรรมดา (จันทร์ - ศุกร์) ทั้งวัน และมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ต้องการมุมอ่านหนังสือแบบสวนหย่อม อยากให้มีมุมกาแฟหรือร้านกาแฟเล็กๆ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา กิ่งบุตร (2554) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือเพื่อบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ควรมีบริการแนะนำหนังสือใหม่ หนังสือดีที่คนไทยควรอ่าน ควรเปิดบริการทุกวัน ควรมีพื้นที่สำหรับการอ่านหนังสือโดยรอบ ควรมีการสนับสนุนกิจการของมุมบ้านหนังสือ และมีมุมเครื่องดื่ม

1.3.2 ความต้องการการดำเนินงานในการส่งเสริมนิสัยรักการอ่านโดยบ้านหนังสือชุมชนของประชาชนจากความคิดเห็นของเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนพบว่า เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนต้องการความรู้ในการจัดทำแผนการดำเนินงาน หลักการบ้านหนังสือชุมชน และการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล ต้องการสื่อและหนังสือที่มีความหลากหลาย ต้องการมีมุมพักผ่อนหย่อนใจและพื้นที่ที่กว้างขวาง ต้องการให้หน่วยงานต่างๆ มาสนับสนุนบ้านหนังสือชุมชน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุนันทา กิ่งบุตร (2559) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือเพื่อบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้บริการ ผู้ให้บริการเห็นว่าควรได้รับการอบรมเพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ในการบริหารจัดการห้องสมุด ควรให้ผู้จบด้านบรรณารักษะโดยตรงมาเป็นผู้ให้บริการห้องสมุด ด้านการจัดกิจกรรมควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะช่วงปิดเทอม ควรมีการปรับทัศนียภาพโดยรอบห้องสมุดให้ร่มรื่น สะอาดสวยงาม ควรมีม้าหินอ่อนสำหรับนั่งรอบห้องสมุดเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการอ่าน ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชนและติดต่อสื่อสารกับผู้นำชุมชน/กรรมการชุมชนตลอดเวลาเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีและมีการติดต่อกันอย่างต่อเนื่อง และต้องการให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน

2. แนวทางการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่จากความคิดเห็นของบุคลากร กศน. พบว่า กศน. อำเภอ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการและผู้ช่วยดำเนินการที่รับผิดชอบ ควรมีการ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

จัดทำแผนการดำเนินงาน ควรหางบประมาณสนับสนุน ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมส่งเสริมการอ่านซึ่งควรจัดให้สอดคล้องกับปัญหาของชุมชน ควรสำรวจความต้องการของประชาชนแต่ละกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านอย่างต่อเนื่องด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ควรมีสื่อและหนังสือที่หลากหลายให้เลือกตามความต้องการของผู้ใช้บริการ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกรณีศึกษา ติดตามและประเมินผลแก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน ควรให้คำแนะนำในการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนแก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน ควรส่งเสริมให้กรรมการชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการ ควรวางแผนการจัดกิจกรรม และประชาสัมพันธ์กิจกรรม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุประณีต ยศกลาง (2555) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารทุกระดับและบุคลากรต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ควรมีการวางแผนกิจกรรมเพื่อพัฒนารูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพของกลุ่มเป้าหมายและชุมชน ควรจัดให้มีการอบรมบุคลากร เครือข่ายให้มีทักษะในการส่งเสริมการอ่าน จัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่องและครอบคลุมทุกพื้นที่ จัดกิจกรรมที่น่าสนใจ จัดให้มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านและอบรมพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านรูปแบบต่างๆ

3. รูปแบบบ้านหนังสือชุมชนเพื่อส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การแต่งตั้งคณะกรรมการ ผู้ดูแลรับผิดชอบ ให้ความรู้แก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน สนับสนุนด้านงบประมาณ การประชาสัมพันธ์ 2) ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อ ได้แก่ การจัดกิจกรรมส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน ต่างๆ การจัดหาสื่อและหนังสือตอบสนองความต้องการของประชาชน 3) ด้านกรณีศึกษา ติดตามและประเมินผล ได้แก่ การวางแผนและการดำเนินการกรณีศึกษา ติดตาม และประเมินผล การให้ความรู้เรื่องกรณีศึกษาแก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชน การนำผลการกรณีศึกษา ติดตามและประเมินผลมาใช้ 4) ด้านที่ตั้งและบริการ ได้แก่ การอำนวยความสะดวกในการใช้บริการบ้านหนังสือชุมชน เช่น ห้องน้ำ พัดลม โต๊ะเก้าอี้ ที่จอดรถ รวมถึงรูปแบบการตอบสนองการอ่านผ่านสื่อสังคม (Social Media) รองรับการอ่านในอนาคต และช่วงเวลาในการเปิดบริการ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายแสวงหาความช่วยเหลือสนับสนุนบ้านหนังสือชุมชน การส่งเสริมให้กรรมการชุมชนและประชาชนมีส่วนร่วมกับบ้านหนังสือชุมชน เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า มีความสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานบ้านหนังสือชุมชน ของสถาบันส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.) ที่ได้กำหนดองค์ประกอบของบ้านหนังสือชุมชนไว้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดหา งบประมาณ การเลือกที่ตั้ง การสร้างสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสื่อสร้างเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เช่น การจัดหาสื่อสำหรับบริการ ที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน 3) ด้านการจัดกิจกรรมสร้างเสริมการอ่านและการเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความต้องการ กลุ่มเป้าหมายของชุมชน 4) ด้านการบริการและการอำนวยความสะดวก เช่น การบริการการอ่าน การยืม-คืน การหมุนเวียน สื่อ การเปิด-ปิดบริการ 5) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่าย เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชนและเครือข่ายในทุกขั้นตอน ของการดำเนินงาน 6) ด้านกรณีศึกษา ทำให้ทราบสภาพที่เป็นอยู่ เพื่อให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ขวัญและกำลังใจ แก่ผู้ปฏิบัติงานให้งานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - หน่วยงาน กศน. ควรพิจารณานำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่
 - หน่วยงาน กศน. ควรให้ความรู้ในการวางแผนพัฒนาบ้านหนังสือชุมชน แก่เจ้าของบ้านหนังสือชุมชนและอาสาสมัคร
 - หน่วยงาน กศน. ควรช่วยเจ้าของบ้านหนังสือชุมชนหาทางพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้ทันสมัยเพื่อให้บ้านหนังสือชุมชนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย
 - หน่วยงาน กศน. ควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่นๆ
 - หน่วยงานอื่นๆ นอกจากหน่วยงาน กศน. อาจเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือจิตอาสาที่มีความประสงค์จะสนับสนุนและส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของประชาชนสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปพิจารณาเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานได้
- ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป
 - การวิจัยในลักษณะนี้ควรมีการศึกษาอย่างต่อเนื่องในแต่ละอำเภอหรือตำบล เนื่องจากบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
 - ควรดำเนินการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบบ้านหนังสือชุมชนในจังหวัดอื่นๆ ซึ่งอาจมีบริบทที่แตกต่างจากจังหวัดเชียงใหม่
 - ควรมีการศึกษารูปแบบบ้านหนังสือชุมชน สำหรับชุมชนเมือง กับชุมชนชนบท ซึ่งอาจมีบริบทที่แตกต่างกันออกไป
 - ควรศึกษาแนวทางการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบ้านหนังสือชุมชนในแต่ละตำบลและอำเภอต่างๆ เพื่อให้สามารถประสานความร่วมมือกันและได้แลกเปลี่ยนวิสัยทัศน์

เอกสารอ้างอิง

- บุญโชค พลตาหาญ. (2556). การส่งเสริมการอ่านหนังสือของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย. (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, นครปฐม.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). การวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. กรุงเทพมหานคร. โรงพิมพ์สุโขทัยธรรมาธิราช
- วิไลลักษณ์ โรจนศรีรัตน์. (2559). รูปแบบการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของนักศึกษาการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน : กรณีศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ, นครปฐม.
- สุนันทา กิ่งบุตร. (2554). แนวทางการพัฒนามุมบ้านหนังสือเพื่อบริการแหล่งเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 11

The 11th STOU National Research Conference

ทรวโรดม, กรุงเทพฯ.

สุประณีต ยศกลาง. (2555). การศึกษาผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน กศน.จังหวัดสกลนคร. (รายงานการศึกษาส่วนบุคคล ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา, นครปฐม.

สถาบันส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้.(ม.ป.ป.). แนวทางการดำเนินงานบ้านหนังสือชุมชน.สืบค้น เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม พ.ศ.2562.สืบค้นจาก file:///C:/Users/Admin/Downloads/Documents/ComunityBookHouse.pdf

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2564). บ้านหนังสือชุมชน. สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564. สืบค้นจาก <http://cbh.nfe.go.th/book/>

